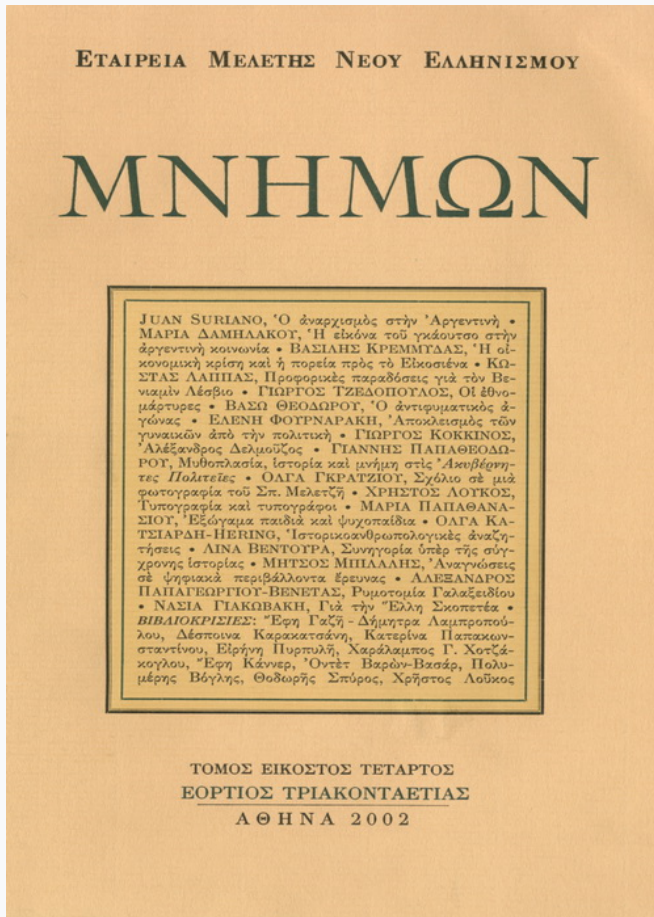

Μνήμων

Τόμ. 24, Αρ. 2 (2002)

Photini Constantopoulou (επιμ.), *The Foundation of the Modern Greek State. Major Treaties and Conventions (1830-1947)*, Υπουργείο Εξωτερικών, Αθήνα 1999

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ

doi: [10.12681/mnimon.760](https://doi.org/10.12681/mnimon.760)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΛΟΥΚΟΣ Χ. (2002). Photini Constantopoulou (επιμ.), *The Foundation of the Modern Greek State. Major Treaties and Conventions (1830-1947)*, Υπουργείο Εξωτερικών, Αθήνα 1999. *Μνήμων*, 24(2), 462–463. <https://doi.org/10.12681/mnimon.760>

Photini Constantopoulou (έπιμ.), *The Foundation of the Modern Greek State. Major Treaties and Conventions (1830-1947)*, Ύπουργείο Ἐξωτερικῶν - Ὑπηρεσία Ἱστορικῶν Ἀρχείων / Καστανιώτης, Ἀθήνα 1999, 189 σ.

Ἐπέλεξα νὰ παρουσιάσω καὶ τὸ βιβλίον ποὺ ἐπιμελήθηκε ἡ Φωτεινὴ Κωνσταντοπούλου γιὰ νὰ δείξω πῶς οἱ ἀρετὲς ποὺ ἐπεσήμανα στὴν ἔκδοση τῶν ἐκθέσεων τοῦ W. Meyer λείπουν ἐδῶ κατὰ προκλητικὸ τρόπο. Στὰ μεθοδολογικὰ, πρῶτα: δὲν ὑπῆρξαν ἐπιστημονικὰ κριτήρια στὴν ἐπιλογή τῶν διπλωματικῶν κειμένων ποὺ δημοσιεύονται. Ἡ σύντομη σημείωση τῆς ἐκδότριας «The Treaties in this volume are not presented in their entirety. The editor has selected articles directly related to the formation of the modern Greek state but also addresses other important issues of Greek historical interest...» (σ. 26), εἶναι γενικόλογη καὶ καθόλου δὲν δείχνει ὅτι τὴν ἀπασχόλησε τὸ πρόβλημα. Φυσικὰ δὲν περίμενε κανεὶς νὰ δημοσιευτοῦν ὅλα τὰ κείμενα καὶ σὲ ὅλη τους τὴν ἔκταση. Περίμενε ὅμως μιὰ στοιχειώδη ἐξήγηση γιὰτὶ ἐπιλέχθηκε αὐτὸ καὶ ὄχι τὸ ἄλλο πρωτόκολλο, αὐτὰ καὶ ὄχι τὰ ἄλλα ἄρθρα μιᾶς συνθήκης. Ἡ ἐκδότρια προτίμησε τὴ σιωπηλή, δηλαδὴ χωρὶς ἐπιστημονικὰ κριτήρια, αὐθαίρετη ἐπιλογή, μέθοδο ποὺ ἤδη ἔχει χρησιμοποιήσει καὶ γιὰ τὴν ἔκδοση τουλάχιστον ἄλλης μιᾶς κατηγορίας δημοσιευμένων κειμένων ἢ ἐγγράφων.¹ Ὁ ὑπότιτλος τῆς ἔκδοσης «Major Treaties and Conventions» ἔβαζε φυσικὰ ἕναν περιορισμό, ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐκθεσης τῶν κριτηρίων ἐπιλογῆς παραμένει ἀκέραιο.

Ἐνδεχομένως τὸ κενὸ θὰ συμπληρωνόταν ἂν στὰ εἰσαγωγικὰ σημειώματα τῆς ἐπιμελήτριας, τὰ ὁποῖα συνοδεύουν κάθε

ἐκδιδόμενο κείμενο, εἴχαμε οὐσιαστικὴ παρουσίαση τῶν γενικότερων πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν ἐξελιξέων ποὺ ὀδήγησαν στὶς διεθνεῖς αὐτὲς πράξεις. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο γιὰτὶ δὲν ἐγίνε χρήση τῶν τόσων σημαντικῶν ἔργων ποὺ διαθέτουμε, ὥστε τὰ συνοδευτικὰ αὐτὰ κείμενα νὰ ἔχουν ἱστορικὴ βαρύτητα. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γράφει κανεὶς γιὰ τὸ Διακανονισμὸ τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ νὰ ἀγνοεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Ἐλευθέριου Πρεβελάκη² ἢ ἄλλα τουσχετικὰ ἔργα καὶ ἡ μόνη παραπομπὴ νὰ εἶναι στὴν Πολιτικὴ Ἱστορία τοῦ Σπ. Μαρκιζίνης; Ἄν ἡ ἐπιμελήτρια εἶχε διαβάσει τὸ ἄρθρο, ἢ κατὰ ἀντίστοιχο, θὰ ἔγραφε κατὰ ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγήσει μὲ ποιὲς βασιανιστικὲς διαδικασίες καὶ ποῖα πρωτόκολλα, ποὺ καθόλου δὲν μνημονεύονται,³ φθάσαμε στὸ ἀποτέλεσμα αὐτό. Γιὰ τὸ ἐπίπεδο τῶν σημειωμάτων αὐτῶν, ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρω πῶς καταλήγει τὸ σχετικὸ μὲ τὴ συνθήκη τοῦ Λονδίνου τῆς 29 Μαρτίου 1864. Ἀφοῦ ἀναφέρεται στὴν αὐξηση τῆς ἐθνικῆς ἐπικράτειας μὲ τὴν προσάρτηση τῶν Ἑπτανήσων, σημειώνεται: «However, the incorporation of the Ionian Islands to Greece also increased the economic bur-

2. «Ὁ Διακανονισμὸς τῆς Κωνσταντινούπολεως (9/21 Ἰουλίου 1832)», *Μνημοσύνη* 5 (1974-1975) 201-283. Ἡ παρουσίαζόμενη ἐδῶ ἔκδοση προφανῶς ἀγνοεῖ τὴ διαφορὰ τῶν ἡμερολογίων καὶ παραπέμπει ἀσχολίαστα στὸ νέο, ὡστόσο κάποια γεγονότα στὴν Εἰσαγωγὴ δίδονται μὲ τὸ παλαιό.

3. Τὸ πρῶτο ἐδῶ δημοσιευμένο πρωτόκολλο ἀντιλεῖται ἀπὸ τὴ συλλογὴ διεθνῶν πράξεων ποὺ ἀφοροῦν στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία τίς ὁποῖες ἐξέδωσε ὁ Gabriel effendi Noradounghian. Στὸ ἴδιο ὅμως τόμο ὑπάρχουν καὶ ἄλλες διεθνεῖς πράξεις σχετικὲς μὲ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν περίοδο 1826-1832, ἡ ἀπλὴ καὶ μόνον ἀνάγνωση τῶν ὁποίων θὰ ἐπέτρεπε κάποια συνειδητοποίηση ὅτι οἱ ἐξελιξέες ἦταν τουλάχιστον πολὺπλοκές.

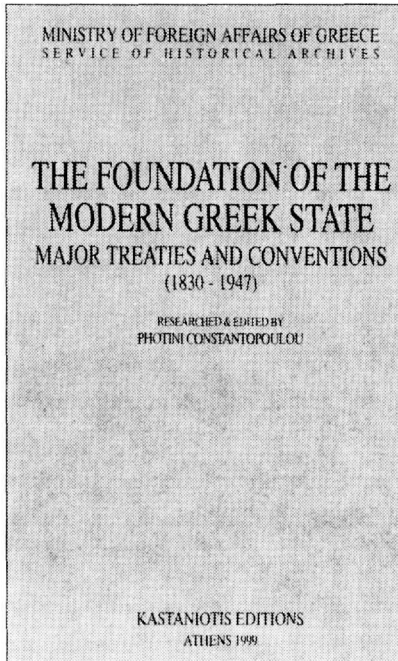
1. Βλ. τίς σχετικὲς ἀντιρρήσεις τῆς Ρίνας Μπενβενίστε («Περὶ ἀρχείων, Ἑβραίων, ἱστορίας καὶ πολιτικῆς», ἔφημ. *Ἀόγη*, 14.1.2001) γιὰ τὸ δημοσίευμα: *Documents on the History of the Greek Jews...*, ἐπιμέλεια: Φωτεινὴ Κωνσταντοπούλου - Θ. Βερέμης, Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν/Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν/Καστανιώτης, Ἀθήνα 1998.

dens of the Greek State». Γενικά, σὰ σημειώματα αὐτά, πὺ καλύπτουν μερίζονα θέματα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ 19ου καὶ 20οῦ αἰώνα, ὑπάρχουν 5-6 μόνο παραπομπές σὲ ἄλλα δημοσιεύματα. Ἐπὶ τοῦ ἀντλεῖ αὐτὴ τὴν αὐτοπεποίθηση ἢ κυρία Κωνσταντοπούλου καὶ ὁμιλεῖ περὶ παντὸς χωρὶς νὰ ἀναφέρεται σὲ βασικὰ ἔργα; Ἐπὶ βαθύτερη γνώση, περιφρόνηση τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς γνώμης τῶν ἄλλων ἢ ἀπὸ ἄγνοια;

Τὰ ὅσα γράφει στὴν Εἰσαγωγή ἐπιβεβαιώνουν τίς χειρότερες ὑποθέσεις. Καὶ ἐδῶ, σὲ ἓνα κείμενο 12 σελίδων, παρουσιάζεται ἀξιοματικά ἢ πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Οἱ πραγματικὲς παραπομπές εἶναι τέσσερις μόνο καὶ γιὰ λόγους πληροφοριακούς (στὸν Κ. Παπαρηγόπουλο, γιὰ παράδειγμα, γιὰ νὰ μάθουμε πόσα στρατεύματα εἶχε ὁ Ἰμπραήμ ὅταν ἀποβιβάστηκε στὴν Πελοπόννησο). "Ο,τι ἢ νεοελληνικὴ ἱστοριογραφία παρήγαγε τὰ τελευταῖα χρόνια, γιὰ νὰ περιοριστῶ μόνον σ' αὐτά, λείπουν τελείως ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ διάγραμμα. Ἀπροκάλυπτα λέγεται ὅτι ἢ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση ἄρχισε τὴν 25ῃ Μαρτίου 1821 ὅταν ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴ σημαία τοῦ ἀγῶνα· ἢ ὅτι στὴ διάρκεια τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, «secret schools in which young Greeks were taught by the clergy functioned at night in churches». Σὲ σχέση μετὰ τὸ πῶς φθάσαμε στὴν ἔξωση τοῦ Ὀθῶνα ἢ τὴν ἐμπλοκὴ τῶν μεγάλων δυνάμεων στὶς ἑλληνικὲς ὑποθέσεις ἢ τὴν πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου κλπ. σπάνια βρῆκα κάτι πὺ νὰ μὴν εἶναι ἀπελπιστικὰ γενικευτικὸ, κοινὸς τόπος καὶ εὐρύτατα γνωστὸ ἀντίθετα παρατήρησα τὴν ἑλλειψὴ καθὲ ἀναφορᾶς στὴν Κατοχὴ καὶ τὴν Ἀντίσταση. Τέτοιες παραλείψεις εἶναι ἀκόμη πὺ ἐμφανεῖς στὸ χρονολόγιό μετὰ τὸ ὅποιο κλείνει ὁ τόμος, συνταγμένο κι αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἐπιμελήτρια (π.χ. ἀναφορὰ στὴν ἔναρξη τοῦ «πρώτου γύρου» τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου τὸ 1943, ἀλλὰ καμία μνεία τῶν Δεκεμβριανῶν ἢ τῆς ἔναρξης τοῦ Ἐμφυλίου (1947), ἐνῶ ὑπερβολικὲς, συγκριτικὰ, εἶναι οἱ μνείες τῆς κυβερνητικῆς δράσης τοῦ

Γ. Παπανδρέου τὸ 1944). Μετὰ τὸν ἴδιο ἑλλιπῆ τρόπο ἀντιμετωπίζονται καὶ οἱ ἄλλες περίοδοι τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας.

Εἶναι βέβαιο ὅτι ἢ παροῦσα ἔκδοση θὰ κυκλοφόρησε εὐρύτερα καὶ ἔχει μόνον σὲ ἑλληνικοὺς κύκλους, ἀφοῦ εἶναι στὰ ἀγγλικὰ. Ἐπὶ τίθεται, νομίζω, ἓνα σοβαρὸ ζήτημα: ποιά εἰκόνα γιὰ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἑλληνικῆς ἱστοριογραφίας προκύπτει ἀπὸ τίς ἐκδόσεις τῆς Ἰνστιτούτου Ἱστορικῶν Ἀρχείων τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐξωτερικῶν. ἢ

ἱστορικὴ διάσταση τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς καὶ τὸ γεγονός ὅτι εἶναι δημόσια ἐγείρει κάποιες προϋποθέσεις ἐπάρκειας ὅσων μετέχουν, καὶ μάλιστα σὲ διευθυντικὸ ἐπίπεδο, στὸ σχεδιασμὸ τῆς ἀρχεϊακῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀξιοποίησης τῶν τεκμηρίων πὺ τὸ πλοῦσιό αὐτὸ ἀρχεῖο περιέχει. Τὰ ὅσα ὁμοῦ διαπίστωσα διαβάζοντας τὸ βιβλίό πὺ παρουσίασα μετὰ ἀναγκάζουν δυστυχῶς νὰ ἰσχυριστῶ ὅτι δὲν κάλυπταν στοιχειωδῶς τίς ἀπαιτήσεις μιᾶς ἱστορικῆς ἔκδοσης καὶ μιᾶς ἱστορικῆς γράφης.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ